

LAKSALÚS KANN KOPPA FØROYSKA BÚSKAPINUM

Alivinnan í Føroyum er undir stórum trýsti av laksalús. Lúsin setist á laksin og etur seg inn gjøgnum skræðuna. Klárar alivinnan at halda lúsini skák, heldur dagligdagur fram sum vant. Vinnur lúsin, kann tað við einum høggi skræða teppið undan øllum tí føroyska búskapinum

RÓGVI NYBO

Støðan við laksalús í aliring-unum í Føroyum er álvarslig. Laksalýsnar gerast støðugt mótstøðuførari móti viðgerðarevnum og er tí eisini munandi verri at sleppa av við. Seinastu árin er trupulleikin við laksalús bara versnaður. Fleiri og fleiri lýs setast á laksin og nørast við at eta av honum. Hetta ger, at laksurin missir skræðu, fær bløðingar, verður meira útsettur fyri øðrum fiskasjúkum sum eitt nú ILA, og í síðsta enda kann tað gera at laksurin doyri. Sjálvdeyður laksur kann ikki seljast, og tí hevur tað álvarsligar figgjarligar avleiðingar við sær fyri bæði alarar og Føroyar, fáa vit ikki hildið laksalúsini í skák ella bast henni.

Álvaran í støðuni sæst millum annað við at landsstýrismaðurin í alivinnumálum, Poul Michelsen, nú fær regluliga og beinleiðis kunning minst eina ferð um mánaðin frá millum annað Heilsufrøðiliga Starvsstovuni, Landsdjóralækninum og umboðum fyri alivinnuna um støðuna í alivinnuni.

Stóra ávirkan á laksin

Laksalús er eitt slag av krabbadjóri, sum livir av at setast á laks, sil ella annað laksaslag. Tað er ein sonevnd-

MYND: ÁLVUR HARALDSEN

ur 'snúltari', sum livir av slipu, skræðu og kjøti á laksinum, skrivur Kirstin Eliassen, lívfrøðingur hjá Fiskaaling, í tíðarritinum Frøði í fjør. Hetta hevur sera stóra ávirkan á laksin, bæði á vakstrarlag og verju móti sjúkum. Laksalúsini festir seg á laksin og etur burturav honum. Laksalúsini stressar eisini laksin og minkar immunverjuna, so at laksurin er í størri smittuvanda fyri øðrum fiskasjúkum, so sum ILA, ið noyddi samlaðu føroysku alivinnuna niður á knæ og at byrja fullkomiliga av nýggjum fyri tíggu árum síðani.

Sambært Kirstin Eliassen í Frøði, ávirkar laksalúsini eisini matarlystin og gagnnýtsluna av føðini. Tí veksur laksurin eisini seinni enn vanligt, og tað hevur eisini stóra ávirkan á framleiðsluna hjá alarunum í Føroyum.

Ónda ringrásin

Laksalús er ikki nakar nýggjur ella bráðliga íkomin trupulleiki hjá alarum. Alarar hava heilt síðani aling av álvara tók seg upp 90'árunum, barst móti laksalúsini. Hetta er gjørt eitt nú við at avlúsa laksin við kemiskum evnum, eitt nú evninum Slice, ið varð tikið í nýtslu í 1999. Men trupulleikarnir við at nýta kemisk evni til at avlúsa laksin eru eisini ovurhonds stórir.

Ovurnýtsla ella misnýtsla av við-

gerðarevnum kunnu hava við sær, at laksalýsnar verða mótstøðuførar móti evnunum. Granskarar hava funnið eina ílegubroyting hjá teimum mótstøðuføru laksalýsnum, sum helst kemst av viðgerðarevnum. Jonhard Eysturskarð, sivilverkfrøðingur í biotøkni hjá Fiskaaling, skrivur í Frøði at áhaldandi nýtsla av Slice ger at bert lýs, sum eru mótstøðuførar yvirliva og tí verða lutfalsliga fleiri av hesum lýsnum. Tá hesar lýsnar so fáa fleiri avkom, fáa eftirkomarnir eisini hesa ílegubroyting og tí verða tær eisini mótstøðuførar móti hesi viðgerð og tola meira av.

Birna Mørkøre, landsdjóralækni, vátar at talan tá er um eina ónda ringrás, har alarar verða noyddir at nýta meira og meira viðgerðarevni fyri at sleppa av við lýsnar, við tí úrsliti at lýsnar tola meira og meira av.

Noreg og Kili í somu støðu

Trupulleikin við laksalúsini er ikki serføroyskur og er heldur ikki verri í Føroyum enn aðrastaðni. Eisini í Noregi og Kili, ið eru stórir framleiðarar og okkara fremstu kappingarneytar innan alivinnuna, stríðast tey av øllum alvi fyri at basa laksalúsini. Samstarvað verður eisini tvørtur um landamørkini fyri at finna bestu viðgerðarhættirnar

Poul Michelsen, landsstýrismaður í alimálum, fær regluliga og beinleiðis kunning um álvarsliga støðuna í alivinnuni minst eina ferð um mánaðin

MYND: ÁLVUR HARALDSEN

móti laksalúsini. Sostatt er talan ikki um ein avbyrgdan ella serføroyskan trupulleika. Orsøkin er, sambært Jonhard Eysturskarð í Frøði, at ílegubroytingarnar ikki hava nakað landamark. Tí spreidda tær seg til onnur aljóki, hóast stórt hav er millum firðirnar. Tí hava myndugleikar og vinnulív ásannað, at loysnirnar heldur ikki hava nakað landamark.

Bulurin í føroyska búskapinum

Alivinnan er hinvegin tann stóri bulurin í føroyska búskapinum, serliga síðani botnfiskaveiðan seinastu árin hevur lagt seg á eitt støði, ið er undir tí, vit sóu í kreppuni fyrst í 90'unum. Saman við einum bráðliga bólgandi uppisjóvarfiskiskapi hevur alivinnan hildið føroyska búskapinum á rímliga sløttum sjógvi meðan figgjarkreppan herjaði aðrastaðni í heiminum. Alivinnan stóð í 2014 fyri helvtini av føroyska matvøruútflutninginum og fluttu tá út fyri tríggar milliardir krónur.

Trupulleikin við laksalús er tí sera álvarsligur. Tað ásanna bæði alivinna, landsdjóralæknin og landsstýris-

Í Føroyum eru fyra ferðir fleiri kynsbúðar lýs á laksinum í ár enn í 2014«

Atli Gregersen